

17 noiembrie 2014

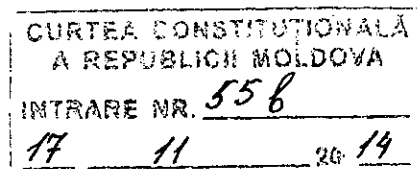
FPC nr. 236

**Curtea Constituțională
a Republicii Moldova**

str. Alexandru Lăpușneanu nr. 28,
Chișinău MD 2004, Republica Moldova

SESIZARE

prezentată în conformitate cu art. 135, alin. (1) lit. a), art. 25 lit. g) din Legea 317-XIII din 13 decembrie 1994 cu privire la Curtea Constituțională și art. art. 38, alin. (1), lit. g) și 39 din Codul Jurisdicției Constituționale nr. 502-XIII din 16 iunie 1995

I. AUTORII SESIZĂRII:

Deputați în Parlament

Galina BALMOȘ, Oxana DOMENI, Maria POSTOICO, Oleg REIDMAN,
Artur REȘETNICOV, Ina ȘUPAC, Igor VREMEA,

mun. Chișinău, bd. Ștefan cel Mare 105,

tel. 022204401, fax 022233673, 022232206

II. OBIECTUL SESIZĂRII

Prezenta sesizare, are ca obiect de examinare și interpretare prevederile articolului 1 alin. (3), articolul 60 alin. (1), articolul 68 alin. (1) din Constituția Republicii Moldova potrivit căroră Republica Moldova este un stat de drept, Parlamentul este organul reprezentativ suprem al poporului Republicii Moldova, iar în exercitarea mandatului, deputații sînt în serviciul poporului.

III. CADRUL NORMATIV PERTINENT

1. Constituția Republicii Moldova:

Articolul 1

Statul Republica Moldova

(...)

(3) Republica Moldova este un stat de drept, democratic, în care demnitatea omului, drepturile și libertățile lui, libera dezvoltare a personalității umane, dreptatea și pluralismul politic reprezintă valori supreme și sînt garantate.

Articolul 5

Democrația și pluralismul politic

(1) Democrația în Republica Moldova se exercită în condițiile pluralismului politic, care este incompatibil cu dictatura și cu totalitarismul.

(2) Nici o ideologie nu poate fi instituită ca ideologie oficială a statului.

Articolul 6

Separarea și colaborarea puterilor

În Republica Moldova puterea legislativă, executivă și judecătorească sînt separate și colaborează în exercitarea prerogativelor ce le revin, potrivit prevederilor Constituției.

Articolul 7

Constituția, Lege Supremă

Constituția Republicii Moldova este Legea ei Supremă. Nici o lege și nici un alt act juridic care contravine prevederilor Constituției nu are putere juridică.

Articolul 39

Dreptul la administrare

(1) Cetățenii Republicii Moldova au dreptul de a participa la administrarea treburilor publice nemijlocit, precum și prin reprezentanții lor.

(2) Oricărui cetățean i se asigură, potrivit legii, accesul la o funcție publică.

Articolul 56

Devotamentul față de țară

(1) Devotamentul față de țară este sacru.

(2) Cetățenii cărora le sînt încredințate funcții publice, precum și militarii, răspund de îndeplinirea cu credință a obligațiilor ce le revin și, în cazurile prevăzute de lege, depun jurămîntul cerut de ea.

Articolul 60

Parlamentul, organ reprezentativ suprem și legislativ

(1) Parlamentul este organul reprezentativ suprem al poporului Republicii Moldova și unica autoritate legislativă a statului.

(...)

Articolul 68

Mandatul reprezentativ

(1) În exercitarea mandatului, deputații sînt în serviciul poporului.

(...)

Articolul 96

Rolul

(1) Guvernul asigură realizarea politicii interne și externe a statului și exercită conducerea generală a administrației publice.

(2) În exercitarea atribuțiilor, Guvernul se conduce de programul său de activitate, acceptat de Parlament.

Articolul 97

Structura

Guvernul este alcătuit din Prim-ministru, prim-viceprim-ministru, viceprim-miniștri, miniștri și alți membri stabiliți prin lege organică.

Articolul 98

Învestitura

(1) După consultarea fracțiunilor parlamentare, Președintele Republicii Moldova desemnează un candidat pentru funcția de Prim-ministru.

(2) Candidatul pentru funcția de Prim-ministru va cere, în termen de 15 zile de la desemnare, votul de încredere al Parlamentului asupra programului de activitate și a întregii liste a Guvernului.

(3) Programul de activitate și lista Guvernului se dezbate în ședința Parlamentului. Acesta acordă încredere Guvernului cu votul majorității deputaților aleși.

(4) În baza votului de încredere acordat de Parlament, Președintele Republicii Moldova numește Guvernul.

(5) Guvernul își exercită atribuțiile din ziua depunerii jurămîntului de către membrii lui în fața Președintelui Republicii Moldova.

(6) În caz de remaniere guvernamentală sau de vacanță a funcției, Președintele Republicii Moldova revocă și numește, la propunerea Prim-ministrului, pe unii membri ai Guvernului.

Articolul 100

Încetarea funcției de membru al Guvernului

Funcția de membru al Guvernului încetează în caz de demisie, de revocare, de incompatibilitate sau de deces.

Articolul 101

Prim-ministrul

(1) Prim-ministrul conduce Guvernul și coordonează activitatea membrilor acestuia, respectând atribuțiile ce le revin.

(2) În cazul imposibilității Prim-ministrului de a-și exercita atribuțiile sau în cazul decesului acestuia, Președintele Republicii Moldova va desemna un alt membru al Guvernului ca Prim-ministru interimar pînă la formarea noului Guvern.

Interimatul pe perioada imposibilității exercitării atribuțiilor încetează, dacă Prim-ministrul își reia activitatea în Guvern.

(3) În cazul demisiei Prim-ministrului, demisionează întregul Guvern.

Articolul 103

Încetarea mandatului

(1) Guvernul își exercită mandatul pînă la data validării alegerilor pentru un nou Parlament.

(2) Guvernul, în cazul exprimării votului de neîncredere de către Parlament, al demisiei Prim-ministrului sau în condițiile alineatului (1), îndeplinește numai funcțiile de administrare a treburilor publice, pînă la depunerea jurămîntului de către membrii noului Guvern.

Articolul 104

(1) Guvernul este responsabil în fața Parlamentului și prezintă informațiile și documentele cerute de acesta, de comisiile lui și de deputați.

(2) Membrii Guvernului au acces la lucrările Parlamentului. Dacă li se solicită prezența, participarea lor este obligatorie.

Articolul 106

Exprimarea neîncrederii

(1) Parlamentul, la propunerea a cel puțin o pătrime din deputați, își poate exprima neîncrederea în Guvern, cu votul majorității deputaților.

(2) Inițiativa de exprimare a neîncrederii se examinează după 3 zile de la data prezentării în Parlament.

2. LEGISLAȚIA INTERNĂ

2.1. Legea cu privire la Guvern nr. 64-XII din 31 mai 1990:

Articolul 2. Principiile de bază ale activității Guvernului

În activitatea sa Guvernul:

1) se călăuzește de Constituție (Legea Fundamentală a Republicii), de celelalte legi ale Republicii Moldova, de decretul Președintelui Republicii Moldova și de tratatele internaționale la care Republica Moldova este parte;

2) pornește de la principiile democrației, legalității și utilității sociale;

3) asigură colegialitatea și răspunderea personală a membrilor Guvernului în procesul elaborării, adoptării și realizării hotărârilor;

3¹) asigură transparența în procesul elaborării și adoptării hotărârilor, dispozițiilor și ordonanțelor;

4) asigură exercitarea principiilor științifice de administrare, ține seama de experiența mondială în sfera construcției de stat și o aplică.

Articolul 6. Demisia Guvernului

Guvernul are dreptul să demisioneze din propria inițiativă.

Fiecare membru al Guvernului are, de asemenea, dreptul de a demisiona.

Demisionarea Prim-ministrului conduce la demisionarea Guvernului în componență deplină.

Cererea de demisie a Prim-ministrului și a întregii componente a Guvernului se prezintă Parlamentului, care se pronunță asupra ei.

Cererile de demisie a unor membri ai Guvernului se prezintă Prim-ministrului și se aduc la cunoștința Președintelui Republicii Moldova.

Guvernul își dă demisia în cazul în care:

1) Parlamentul și-a exprimat neîncrederea în Guvern conform art.106 și 106¹ din Constituție;

2) Prim-ministrul a demisionat sau a decedat;

3) a fost ales un nou Parlament (la prima lui ședință).

Articolul 21. Ministerele Republicii Moldova

Ministerele sînt organele centrale de specialitate ale statului. Ele sînt conduse de miniștri, care poartă răspundere personală pentru îndeplinirea sarcinilor puse în seama lor. În activitatea sa de conducere a ministerului, ministrul este asistat de unul sau de mai mulți viceministri.

Ministerele transpun în viață, în baza legilor republicii, decretelor Președintelui Republicii Moldova, politica Guvernului, hotărârile și ordonanțele lui, conduc în limitele competenței domeniile încredințate și sînt responsabile de activitatea lor.

Guvernul poate delega prin hotărîre unele funcții din competența sa către ministerele de domeniu. Acest drept se realizează prin adoptarea de acte normative departamentale, înregistrate în modul stabilit și publicate în Monitorul Oficial al Republicii Moldova.

Ministerele promovează o politică statală de cadre îndreptată spre completarea propriului aparat central și a organelor de resort cu specialiști de înaltă calificare, creează sistemul ramural de instruire continuă a cadrelor, organizează pregătirea specialiștilor cu studii superioare și medii de specialitate, asigură pregătirea cadrelor, inclusiv în străinătate. În virtutea sarcinilor, ministerele au dreptul de a face remanieri în aparatele lor prin reînnoirea contractelor de muncă sau prin atestarea funcționarilor de stat.

III. PRETINSELE ÎNCĂLCĂRI ȘI ARGUMENTELE DE RIGOARE

Pe fonul unui scandal de proporții în care au fost vizați mai mulți membri ai Guvernului RM implicați în scheme criminale și coruptibile fără precedent, fracțiunea PRCM din legislativ, în conformitate cu art. 106 din Constituția Republicii Moldova, art. 112-118 din Capitolul 8 al Regulamentului Parlamentului Republicii Moldova, a înaintat o moțiunea de cenzură asupra activității Guvernului, materializată prin Hotărîrea Parlamentului RM nr. 28 din 05.03.2013, prin care a fost retrasă încrederea acordată Guvernului la investitură.

Moțiunea de cenzură a vizat Guvernul *in corpore*, adică atât prim-ministrul, Vladimir Filat, cât și fiecare ministru în particular (Iurie Leancă, Valeriu Lazăr, Eugen Carpov, Mihai Moldovanu, Veaceslav Negruța, Marcel Răducan, Vasile Bumacov, Gheorghe Șalaru, Maia Sandu, Andrei Usatîi, Valentina Buliga, Boris Focșa, Anatol Șalaru, Oleg Efrim, Dorin Recean, Pavel Filip, Vitalie Marinuța, Octavian Țicu).

Responsabilitatea puterii executive reprezintă o condiție esențială a democrației, a statului de drept. Avînd în vedere faptul că potrivit Legii cu privire la Guvern nr. 64-XII din 31.05.90, miniștrii în exercitarea activității de conducere a ministerelor care le revin, în particular, și în exercitarea mandatului lor în cadrul Guvernului, în general, au libertate deplină de decizie, este corect ca ei să fie răspunzători pentru actele abuzive sau ilegale pe care le comit. Art. 21 din Legea cu privire la Guvern nr. 64-XII din 31.05.90 prevede expres că miniștrii poartă răspundere personală pentru îndeplinirea sarcinilor puse în seama lor.

Potrivit art. 104 alin. (1) din Constituție, Guvernul este responsabil în fața Parlamentului. Aceeași regulă este prevăzută și în articolul 5 din Legea nr. 64-XII cu privire la Guvern, care stipulează, că Guvernul răspunde în fața Parlamentului pentru activitatea sa. Chiar și în hotărîrea sa din 19 ianuarie 1998, Curtea Constituțională a recunoscut responsabilitatea politică, consfințită constituțional, a Guvernului în ansamblu, și a unor membri ai lui, în particular, în fața Parlamentului.

Responsabilitatea politică a Guvernului, în general, comportă două forme: solidară (sau colectivă) și individuală. Responsabilitatea solidară este o formă de răspundere colectivă a miniștrilor dintr-un Guvern. Ea prevede că fiecare ministru, care activează în cadrul Guvernului, să poarte responsabilitate nu numai pentru activitatea sa, ci și pentru activitatea altor miniștri. Ministrul nu poate să nu fie de acord cu acțiunile Guvernului în întregime; în caz contrar, el trebuie să-și dea demisia. Atunci cînd printr-o moțiune de cenzură se atacă politica generală a Guvernului, este pusă în joc răspunderea colectivă a miniștrilor. Așa după cum votul de încredere privește întreg Guvernul, așa și moțiunea de cenzură – la fel privește întreg Guvernul și membrii lui. Implicit, motivele votului de blam al Parlamentului se referă nu doar la Primul-ministru, ci și la întreaga componentă a miniștrilor.

Merită, pentru interes, de a atrage atenția asupra doctrinei de specialitate, care avansează cu destulă claritate teza, precum că Guvernul colegial al regimului parlamentar este responsabil politic și solidar, adică în mod colectiv, în fața unei sau a două camere [a Parlamentului] (Jacques Cadart, professeur a l'Université PANTHEON-ASSAS (PARIS 2), *Institutions Politiques et Droit Constitutionnel*, 3e édition, page 347).

Solidaritatea ministerială este principala consecință politică a răspunderii ministeriale. Dacă un Guvern primește o moțiune de cenzură din partea Parlamentului, el cade în bloc. Soarta unui ministru este legată de cea a Guvernului din care face parte; și invers, soarta Guvernului sau a unui Prim-ministru poate depinde de deciziile luate de un singur ministru. Astfel, cenzura Parlamentului dată unui ministru are repercusiuni asupra ansamblului Guvernului, dacă acesta a aprobat sau ratificat în vreun mod decizia ministerială în cauză (Henri Brun, Guy Tremblay, *Droit Constitutionnel*, 3 edition).

În acest context, însă vizînd în concret doar Primul-ministru, Curtea Constituțională în Hotărîrea nr.4 din 22.04.2013 „pentru controlul constituționalității Decretelor Președintelui Republicii Moldova nr.534-VII din 8 martie 2013 privind demisia Guvernului, în partea ce ține de menținerea în funcție a Prim-ministrului demis prin moțiune de cenzură (pentru suspiciuni de corupție) din data de 8 martie 2013 pînă la formarea noului Guvern, și nr.584-VII din 10 aprilie 2013 privind desemnarea candidatului pentru funcția de Prim-ministru (Sesizarea nr.10a/2013)”, Curtea a reținut că „*propunerea pentru funcția de Prim-ministru a unei persoane care a condus un Guvern înlăturat de la actul de guvernare pentru suspiciuni de acte de corupție prejudiciază iremediabil funcția de control a Parlamentului în calitatea sa de organ suprem al puterii de stat. De asemenea, aceasta subminează încrederea publicului privind capacitatea statului de a combate efectiv corupția. Totodată, avînd în vedere faptul că Guvernul asigură realizarea politicii interne și externe a statului și exercită conducerea generală a administrației publice (articolul 96 alin.(1) din Constituție), desemnarea unei persoane în privința căreia există dubii serioase de integritate decredibilizează actul de guvernare în general, atît pe plan intern, cît și pe plan extern, și subminează capacitatea Guvernului de realizare a actului de guvernare și de dialog cu partenerii externi. În lumina celor expuse și ținînd cont de constatările de la paragrafele § 85-93 supra, Curtea reiterează că un Prim-ministru al unui Guvern demis prin moțiune de cenzură pentru suspiciuni de corupție, manifestînd astfel o sfidare a principiilor statului de drept și dînd dovadă de lipsă de integritate, a devenit în acest mod incompatibil cu exercitarea unor funcții publice de rang înalt. Prin urmare, desemnarea unei astfel de persoane pentru funcția de Prim-ministru este contrară principiilor statului de drept [articolul 1 alin.(3) din Constituție]”.*

În context, în hotărîrea menționată, Curtea Constituțională nu s-a expus asupra faptului dacă este sau nu compatibilă cu principiile statului de drept desemnarea membrilor unui Guvern demis pentru suspiciuni întemeiate de acte de corupție pentru funcții de miniștri la formarea unui nou Guvern.

Deși Curtea Constituțională s-a expus doar asupra candidaturii Primului-ministru, sub aspect calitativ, acesta este doar „Primul între egali”. În această ordine de idei, nu există motive sau criterii suficient de clare care să justifice de ce rațiunile Curții Constituționale care îl vizează pe Primul-ministru din Guvernul demis pentru acte de corupție nu ar trebui să se refere direct și la miniștrii cabinetului demis.

Merită de accentuat și faptul că întregul Guvern *in corpore* a fost acuzat de acte de corupție și demis. Guvernul nu a fost demis pentru actele de corupție, traficul de influență comise de unii miniștri priviți separat, ci pentru actele de corupție, traficul de influență comise de Guvern ca și organism politic. În acest sens decăderea din

dreptul de a mai avea calitatea de ministru nu trebuie să-l vizeze doar pe Primu-ministru, ci și pe miniștrii Guvernului astfel demis.

În mod special, Curtea Constituțională trebuie să aprecieze și să dezvolte instituția răspunderii politice a miniștrilor, care *ipso facto*, implică o culpă a ministrului care răspunde pentru încălcarea unor norme și principii de drept – cele ale dreptului constituțional sau, după caz, ale dreptului administrativ și penal.

A rămâne perpetuu ministru nu este un drept al nimănui; cu alte cuvinte, demiterea unui ministru membru al unui Guvern acuzat de acte de corupție ar reprezenta o decădere din dreptul de a mai ocupa pe viitor astfel de funcții.

Parlamentul este organul reprezentativ suprem al poporului Republicii Moldova (art. 60 alin. (1) din Constituția RM) și deputații, în exercitarea mandatului, sunt în serviciul poporului (art. 68 alin. (1) din Constituția RM). Respectiv, Curtea Constituțională trebuie să interpreteze norma constituțională pentru a elucida faptul dacă membrii Guvernului demis pentru suspiciuni de acte de corupție au dreptul să fie aleși în calitate de deputat în Parlamentul Republicii Moldova și dacă pot aceștia reprezenta poporul și fi în serviciul acestuia.

IV. CERINȚELE SESIZĂRII

În temeiul celor expuse mai sus, precum și în conformitate cu art. 135, alin. (1), lit. a) din Constituția Republicii Moldova, art.4, alin. (1), lit. a) din Legea cu privire la Curtea Constituțională nr. 317-XIII din 13 decembrie 1994 și art. 4, alin. (1), lit. a) din Codului jurisdicției constituționale nr.502-XIII din 16 iunie 1995, **solicităm Curții Constituționale a Republicii Moldova:**

1. Primirea spre examinare a prezentei sesizări;
2. Interpretarea sintagmei „Republica Moldova este un stat de drept” din art. 1, alin. (3) articolul 60 alin. (1), articolul 68 alin. (1) din Constituția Republicii Moldova, în corelare cu Hotărîrea Curții Constituționale nr. 4 din 22.04.2013, sub aspectul elucidării faptului dacă membrii guvernului demisi prin moțiuni de cenzură pentru acte de corupție sunt compatibili cu exercitarea funcției de membru al Guvernului și au dreptul de a fi aleși în calitate de deputat în Parlamentului Republicii Moldova pe viitor.

Cu cele mai înalte considerații,

[Handwritten signatures and names]
D. Postolache / M. Postolache /
B. Balan / G. Balmoș /
D. D. / D. Domentii /
U. / J. Supac /
A. / O. Reiduan /
A. / C. C. /
A. / A. /